

Студент 1 курсу
факультету економіки і права ХНЕУ ім. С. Кузнеця

ДИНАМІКА КУПІВЕЛЬНОЇ СПРОМОЖНОСТІ УКРАЇНСЬКОГО СПОЖИВАЧА

Анотація. Досліджено динаміку купівельної спроможності споживача в умовах зміни цін споживчого кошика і заробітної плати українців за останні 11 років. Запропоновано ідеї щодо визначення купівельної спроможності споживача за допомогою реальної заробітної плати.

Аннотация. Исследована динамика покупательной способности потребителя в условиях изменения цен потребительской корзины и заработной платы украинцев за последние 11 лет. Предложены идеи по определению покупательной способности потребителя с помощью реальной заработной платы.

Annotation. The article investigates the dynamics of the consumer's purchasing power in terms of price change of the consumer basket and wages of Ukrainians in the last 11 years. Ways to measure the purchasing power of consumers with the help of the real salary are suggested.

Ключові слова: динаміка, купівельна спроможність, реальна заробітна плата, номінальна заробітна плата, статистика ukrstat, індекс цін, індекс реальної заробітної плати.

Після першої фінансово-економічної кризи 2008 року минуло вже шість років, тому зараз можна почути думки експертів і політиків, які стверджують, що Україна вже пододала більшість її негативних наслідків. Щоб визначити, наскільки подібне твердження можна вважати виправданим для простих громадян, потрібно дослідити, як за цей період змінилася їх заробітна плата.

Загальновідомо, що, по-перше, вимірювання реальної заробітної плати є не тільки ключовою проблемою статистики реальних доходів та кінцевого споживання населення, але і важливим інструментом оцінювання соціально-економічного стану окремих груп населення, забезпечення орієнтирів для отримання всебічних і взаємопов'язаних даних про заробітну плату в зв'язку з іншими соціально-економічними показниками. По-друге, динаміка реальної заробітної плати в країні характеризує динаміку дійсного рівня життя населення, яке живе на заробітну плату. Індекси реальної заробітної плати дають можливість встановити її взаємозв'язок з іншими економічними показниками, наприклад, зайнятстю, виробництвом, доходом та споживанням. Вони використовуються також для аналізу економічних циклів, економічного планування, прогнозування і тощо.

Тому закономірно, що ця проблематика знаходиться у центрі уваги наукових дискусій, їй присвячено численні публікації таких зарубіжних вчених, як: І. Фішер, М. Фрідман, також вітчизняних вчених, таких, як: Гішкаєва Л. Л., Алієв І. М., Горелов Н. А., Савченко П. В., Кокіна Ю. П. та ін. Їх праці висвітлюють питання грошей та змін їх купівельної спроможності. Але, на погляд автора, актуальною залишається проблема купівельної спроможності вітчизняного споживача. Враховуючи це, метою даної статті є дослідження тенденцій зміни купівельної спроможності українського споживача під впливом часу.

У ринковій економіці ціни на товари та послуги постійно змінюються, але переважає в цьому процесі тенденція до зростання цін. Періодично змінюється і грошова заробітна плата. Отже, змінюються й кількість товарів і послуг, які може оплатити робітник своєю заробітною платою. На цій основі виділяють номінальну і реальну заробітну плату. Важливо розрізняти ці поняття. Номінальна заробітна плата – це сума грошей, яку одержує працівник за годину, день, місяць. Реальна заробітна плата виражається в кількості товарів і послуг, які працівник може придбати за свою грошову (номінальну) заробітну плату. Динаміка реальної заробітної плати залежить від зміни номінальної заробітної плати та зміни цін на товари та послуги. Індекс руху реальної заробітної плати визначається як відношення індексу грошової (номінальної) заробітної плати до індексу цін [1]:

$$\text{Індекс реального з.п.} = \frac{\text{Індекс номінальної з.п.}}{\text{Індекс цін}} \times 100\%$$

Розмір та структура заробітної плати у грошовій формі (номінальна заробітна плата) визначається відповідно до Інструкції зі статистики заробітної плати [2].

Для визначення тенденцій зміни номінальної та реальної заробітної плати українського споживача були проаналізовані офіційні статистичні дані *ukrstat* (результати дослідження наведені в табл. 1 [3] та на рис. 1).

Динаміка середньомісячної заробітної плати в Україні у 2002 – 2013 роках

Динаміка середньомісячної заробітної плати в Україні у 2002 – 2013 роках (у розрахунку на одного штатного працівника, грн)	
Роки	Гривень
2002	376
2003	462
2004	590
2005	806
2006	1 041
2007	1 351
2008	1 806
2009	1 906
2010	2 239
2011	2 633
2012	3 026
2013	3 265

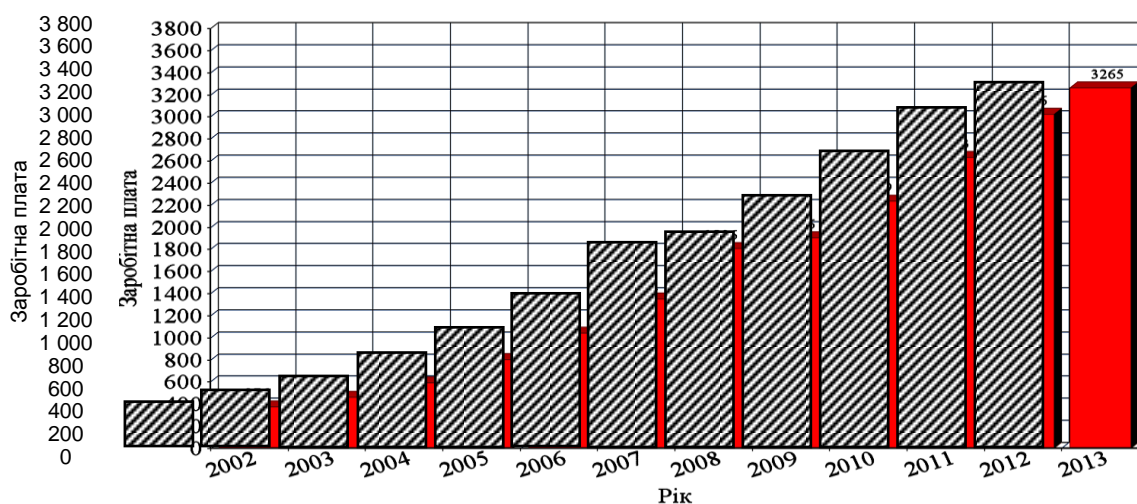

Рис. 1. Діаграма динаміки номінальної заробітної плати українця за період 2002 – 2013 років

Аналіз даних табл. 1 та рис. 1 дозволяє встановити сталу тенденцію зростання рівня заробітної плати у досліджуваному періоді (у 2013 році у 8 разів більша, ніж у 2002 році). Проте, щоб дізнатися, на скільки змінилася її купівельна спроможність, треба визначити індекс цін за кожен рік, а потім побудувати графік реальної заробітної плати.

Результати динаміки індексу споживчих цін (ІСЦ) в Україні згідно з офіційними статистичними даними наведені в табл. 2 [3].

Індекси споживчих цін на товари та послуги у 2002 – 2013 роках

Індекси споживчих цін на товари та послуги у 2002 – 2013 роках (до попереднього року, відсотків)	
Роки	ІСЦ
2002	100,8
2003	105,2
2004	109,0
2005	113,5
2006	109,1
2007	112,8
2008	125,2
2009	115,9
2010	109,4
2011	108,0
2012	100,6
2013	99,7

Слід зобразити співвідношення ІСЦ в Україні графічно (рис. 2).

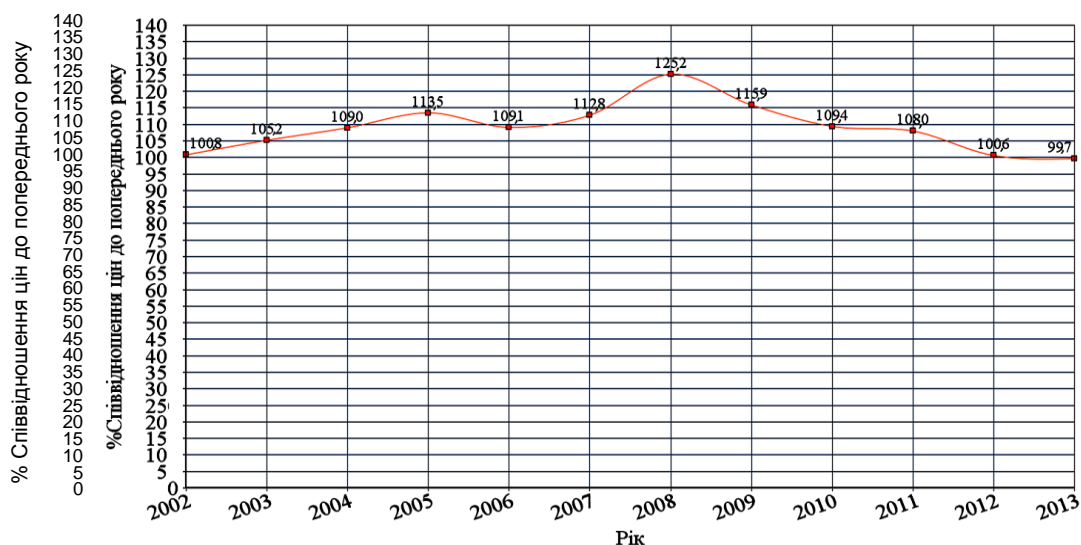

Рис. 2. Лінія відсоткового співвідношення ІСЦ в Україні за період 2002 – 2013 років (у % до попереднього року)

Аналіз даних табл. 2 та рис. 2 дозволяє відстежити тенденцію зміни ІСЦ базисного року до попереднього, що характеризує зміну в часі загального рівня цін на товари і послуги, які купує населення для особистого споживання. Зміна ціни споживчого кошика може пояснюватися тим, що була змінена ціна на товари, які до нього входили. Тобто ІСЦ досить точно виражає інфляційний процес [4].

Щоб дослідити динаміку реальної заробітної плати, треба визначити відсоткове співвідношення номінальної заробітної плати до відсоткового співвідношення ІСЦ. Для цього слід знайти відсоткове співвідношення номінальної заробітної плати до попереднього року (табл. 3).

Індекси номінальної заробітної плати у 2002 – 2013 роках

Індекси номінальної заробітної плати у 2002 – 2013 роках (до попереднього року, відсотків)	
2002/2001	= 376/311 x 100 % ≈ 120,9 %
2003/2002	= 462/376 x 100 % ≈ 122,9 %
2004/2003	= 590/462 x 100 % ≈ 127,7 %
2005/2004	= 806/590 x 100 % ≈ 136,6 %
2006/2005	= 1041/806 x 100 % ≈ 129,2 %
2007/2006	= 1351/1041 x 100 % ≈ 129,8 %
2008/2007	= 1806/1351 x 100 % ≈ 133,7 %
2009/2008	= 1906/1806 x 100 % ≈ 105,5 %
2010/2009	= 2239/1906 x 100 % ≈ 117,5 %
2011/2010	= 2633/2239 x 100 % ≈ 117,6 %
2012/2011	= 3026/2633 x 100 % ≈ 114,9 %
2013/2012	= 3265/3026 x 100 % ≈ 107,9 %

Результати розрахунків відсоткового співвідношення номінальної заробітної плати споживача за період 2002 – 2013 роки в Україні варто використати для побудови лінії відсоткового співвідношення номінальної заробітної плати (рис. 3).

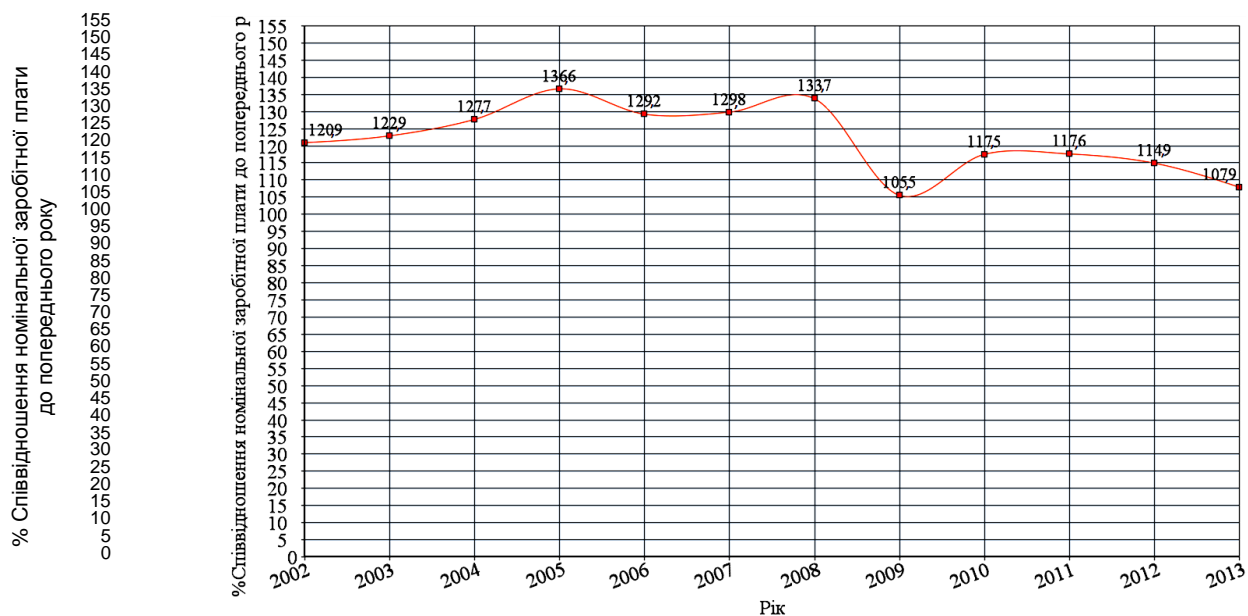

Рис. 3. Лінія процентного співвідношення номінальної заробітної плати в Україні за період 2002 – 2013 років (у % до попереднього року)

Аналіз даних табл. 3 та рис. 3 дозволяє відстежити тенденцію зміни номінальної заробітної плати базисного року до попереднього.

Отримавши дані індекси номінальної заробітної плати та індекси цін, можна перейти до визначення реальної заробітної плати. Для цього слід скористатися наведеною формулою. Тоді буде отримано дані табл. 4.

Індекси реальної заробітної плати у 2002 – 2013 роках

Індекси реальної заробітної плати у 2002 – 2013 роках (до попереднього року, відсотків)	
Ірзп(2002)	= 120,9/100,8 = 119,9 %
Ірзп(2003)	= 122,9/105,2 = 116,8 %
Ірзп(2004)	= 127,7/109,0 = 117,1 %
Ірзп(2005)	= 136,6/113,5 = 120,3 %
Ірзп(2006)	= 129,2/109,1 = 118,4 %
Ірзп(2007)	= 129,8/112,8 = 115 %
Ірзп(2008)	= 133,7/125,2 = 106,8 %
Ірзп(2009)	= 105,5/115,9 = 91 %
Ірзп(2010)	= 117,5/109,4 = 107,4 %
Ірзп(2011)	= 117,6/108,0 = 108,8 %
Ірзп(2012)	= 114,9/100,6 = 114,2 %
Ірзп(2013)	= 107,9/99,7 = 108,2 %

Отримані дані варто використати для побудови графіка "Динаміка купівельної спроможності українського споживача" (рис. 4).

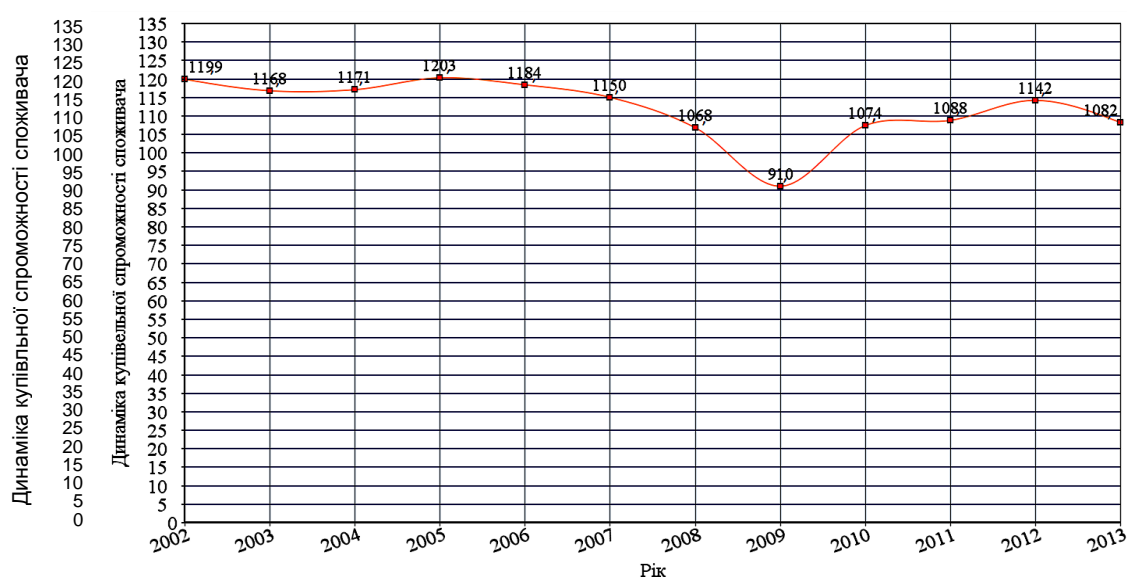

Рис. 4. Динаміка купівельної спроможності українського споживача за період 2002 – 2013 років (у % до попереднього року)

Аналіз даних табл. 4 та рис. 4 дозволяє дослідити зміну реальної заробітної плати українця, тобто купівельну спроможність номінальної заробітної плати.

Ураховуючи зазначене, слід визнати, що кожен проміжок часу для українського споживача характеризувався певною кількістю грошей, яку робітник міг отримати, працюючи де-небудь. Попри постійну зміну кількості грошей, змінювалися також ціни на товари, котрі робітник хотів би придбати задля забезпечення свого життя. Ці зміни яскраво просліджуються у купівельній спроможності кожного українця. Завдяки цьому дослідженню є змога визначити тенденції зміни купівельної спроможності українського споживача під впливом часу.

Наук. керівн. Колесніченко І. М.

Література: 1. Ажнюк М. О. Основи економічної теорії : [навчальний посібник] / М. О. Ажнюк, О. С. Передрій. – Ужгород : Гражда, 2008. – 204 с. 2. Інструкція за статистики заробітної плати : Інструкція, затверджена наказом Міністерства статистики України від 11.09.2012 р. № 378 // ВВР. – 2012. 3. Статистика України : науковий журнал [Електронний ресурс]. – Режим доступу до журн. : www.ukrstat.gov.ua. 4. Коваленко Д. І. Фінанси, гроші та кредит : [навчальний посібник] / Д. І. Коваленко. – К. : Центр навчальної літератури, 2013. – 578 с.